

भूसंपादन अधिनियम अन्वये दिवाणी न्यायालयाने वाढीव मोबदला देण्याबाबत पारित केलेल्या आदेशाविरुद्ध अपिल दाखल करणे/ न करणे याबाबतीतील जमिनीचे “मुळ मुल्यांकन” या शब्दाबाबत अधिक स्पष्टता करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग,
शासन परिपत्रक क्र. बैठक-२०२४/प्र.क्र.२१/अ-२
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक:-२२.०२.२०२४

- वाचा:- १. शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०१४/प्र.क्र.४१/भाग-१/अ-४,
दि.०३.११.२०१६
२. शासन शुद्धिपत्रक क्र.संकीर्ण-२०१४/प्र.क्र.४१/भाग-१/अ-४,
दि.२३.०२.२०१७
३. शासन शुद्धिपत्रक क्र.संकीर्ण-२०१४/प्र.क्र.४१/भाग-१/अ-४,
दि.१३.०८.२०१८

प्रस्तावना :-

मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांचे अध्यक्षतेखाली दि.२४.०१.२०२४ रोजी “मा.लोक अदालत यांनी दि.०९.१२.२०२३ रोजी पारित केलेल्या निर्णयाच्या अनुषंगाने आढावा बैठक झाली. सदर बैठकीमध्ये, मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांनी, “दिवाणी न्यायालयाने वाढीव भूसंपादन मोबदल्यासंदर्भात पारित केलेल्या आदेशाविरुद्ध अपिल दाखल करणे/ न करणे याबाबत संदर्भाधीन शासन निर्णय व शासन शुद्धिपत्रकान्वये दिलेल्या निर्देशातील जमिनीचे “मुळ मुल्यांकन” या शब्दाच्या अधिक स्पष्टतेसाठी विभागाने “मुळ मुल्यांकन” या शब्दाची व्याख्या निश्चित करून संबंधितांना अवगत करणेबाबत” निर्देश दिलेले आहेत.

०२. संदर्भाधीन क्र.१ येथे नमूद शासन निर्णय दि.०३.११.२०१६ मध्ये दिलेल्या निर्देशानुसार, भूसंपादन अधिनियम १८९४ च्या कलम १८ खालील भूसंदर्भात मा. दिवाणी न्यायालयाने वाढीव भूसंपादन मोबदल्याच्या अनुषंगाने दिलेल्या आदेशाविरुद्ध अपिल दाखल करणेसंदर्भात पुढील निर्देश दिलेले आहेत:-

“मा.दिवाणी न्यायालयातील कलम १८ खालील भूसंदर्भातील जमिनीचा कलम ४ च्या अधिसूचनेच्या दिनांकास प्रचलित रेडी रेकनर दर विचारात घेता, वाढीव मोबदल्याच्या आदेशातील रक्कम जर नागरी भागात दुप्पट व ग्रामीण भागात चौपट या मर्यादेत व्याजासह येत असेल, तर मा. दिवाणी न्यायालयाच्या निर्णयाविरुद्ध वरिष्ठ न्यायालयात अपील

जाण्याची आवश्यकता नाही. तसेच सदरची रक्कम "भूमी संपादन, पूर्णवसन व पूर्णस्थापना करताना वाजवी भरपाई मिळण्याचा व पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३ नुसार देय असलेल्या नुकसान भरपाई रकमेपेक्षा जास्त असू नये."

तसेच, शासन शुद्धिपत्रक दि.२३.०२.२०१७ अन्वये, शासन निर्णय दि.०३.११.२०१६ मध्ये नमूद केलेले निकष क्र.१ ऐवजी "मा. दिवाणी न्यायालयातील कलम १८ खालील भूसंदर्भातील जमिनीचा कलम ४ च्या अधिसूचनेच्या दिनांकास प्रचलित रेडीरेकनर दर विचारात घेता, वाढीव मोबदल्याच्या आदेशातील रक्कम जर नागरी भागात दुप्पट व ग्रामीण भागात चौपट या मर्यादेत (व्याज, सोलेशियम इ.वगळून) येत असेल तर मा.दिवाणी न्यायालयाच्या निर्णयाविरुद्ध वरिष्ठ न्यायालयात अपीलात जाण्याची आवश्यकता नाही" अशी सुधारणा करण्यात आली आहे.

तसेच, संदर्भाधीन क्र.३ येथील दि.१३.०८.२०१८ रोजीच्या शासन शुद्धिपत्रकान्वये पुढील प्रमाणे सुधारणा करण्यात आली आहे:-

"मा.दिवाणी न्यायालयातील कलम १८ खालील भूसंदर्भातील जमिनीचा कलम ४ च्या अधिसूचनेच्या दिनांकास प्रचलित रेडीरेकनर दर" या ऐवजी, "मा.दिवाणी न्यायालयातील कलम १८ खालील भूसंदर्भातील जमिनीचा कलम ४ च्या अधिसूचनेच्या दिनांकास असलेल्या जमिनीचे मुळ मुल्यांकन" अशी दुरुस्ती करण्यात आली आहे.

०३. त्यानुषंगाने संदर्भाधीन क्र.३ येथील दि.१३.०८.२०१८ च्या शासन शुद्धिपत्रकामध्ये नमूद केलेल्या जमिनीच्या मुळ मुल्यांकनाबाबत अधिक स्पष्टता येण्याच्या अनुषंगाने क्षेत्रिय महसुली अधिकारी व प्राधिकारी यांना दिशानिर्देश निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक :-

उपरोक्त विषयासंदर्भात निर्गमित केलेल्या संदर्भाधीन क्र.३ येथे नमूद शासन निर्णयातील निर्देशांच्या प्रभावी अंमलबजावणीच्या दृष्टीने तसेच "मा.दिवाणी न्यायालयातील कलम १८ खालील भूसंदर्भातील जमिनीचा कलम ४ च्या अधिसूचनेच्या दिनांकास असलेल्या जमिनीचे "मुळ मुल्यांकन" या शब्दाबाबत अधिक स्पष्टता येण्याच्या अनुषंगाने खालील प्रमाणे नमूद करण्यात येत आहे:-

भूसंपादन अधिनियम १८९४ च्या कलम ४ च्या अधिसूचनेच्या दिनांकास असलेल्या जमिनीचे "मुळ मुल्यांकन" म्हणजे, "भूसंपादन अधिनियम १८९४ च्या कलम ११ अन्वये घोषित केलेल्या अंतिम निवाड्यातील व्याज, सोलेशियम, इतर घटक- बांधकामे, पिके, फळझाडे, वनझाडे विहीर, बोअरवेल व पाईपलाईन या घटकांचे मुल्यांकन वगळून एकूण जमिनीचे कलम ४ च्या अधिसूचनेच्या दिनांकास असलेले निव्वळ मूल्य म्हणजे जमिनीचे "मुळ मुल्यांकन" असा अर्थ अभिप्रेत आहे.

०२. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आलेले असून त्याचा संकेतांक क्र २०२४०२२२१८४१११५३१९ असा आहे. सदर आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

(मोहसिन रा. शेख)

कार्यासन अधिकारी, महसूल व वन विभाग

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे अ.मु.स., मुख्यमंत्री सचिवालय, मुंबई
३. मा.उप मुख्यमंत्री (गृह व जलसंपदा) यांचे सचिव उप मुख्यमंत्री कार्यालय, मुंबई
४. मा.उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे प्रधान सचिव, उप मुख्यमंत्री कार्यालय, मुंबई
५. मा.मंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. सर्व मा.मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
७. मा.मुख्य सचिव यांचे वरिष्ठ स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
८. सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
९. प्रधान सचिव (वने, भूसंपादन) यांचे स्वीय सहायक, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. उप सचिव (भूसंपादन) यांचे स्वीय सहायक, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. व्यवस्थापकीय संचालक सिडको, सिडकोभवन, सि.बी.डी. बेलापूर, नवी मुंबई
१२. मा.महानगर आयुक्त, मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण, मुंबई
१३. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ, मुंबई
१४. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, मुंबई
१५. सर्व विभागीय आयुक्त,
१६. सर्व जिल्हाधिकारी,
१७. प्रादेशिक अधिकारी, मुंबई, महाराष्ट्र, भारतीय राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण, प्रादेशिक कार्यालय, नवी मुंबई.
१८. महाव्यवस्थापक (भूमि व सर्वेक्षण), महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ मर्या., मुंबई
१९. सर्व अधिक्षक अभियंता, (सार्वजनिक बांधकाम / जलसंपदा)
२०. निवडनस्ती (अ-२)